

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

M. J. ANTONISSEN, Firma S. LIESTING

Opgericht 1842

Handel in FRANSCH COGNAC's, LIMONADE SIROPEN en BUITENLANDSCHE LIKEUREN.

Hoofdkantoor: WAGENSTRAAT 144a, Telef. H. 900

Filialen:

FRED. HENDRIKLAAN 87, hoek v. W. v. Dijkveldstr. Tel. Schev. 315
LAAN VAN NIEUW OOST-INDIË 61, Tel. H. 6305
PRINS HENDRIKSTRAAT, hoek v. Kinsbergenstr., Tel. H. 6204
PAUL KRUGERLAAN, hoek Steinlaan, Tel. H. 1660.

INHOUD: West-Ind. Commissie van de Vereen. „Oost en West”. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Tentoonstelling te Soerabaya. — Suriname. — Volkstellingen in Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Med.

West-Indische Commissie van de Vereeniging „Oost en West”.

Gevolg gevende aan het besluit in de laatste vergadering der West-Indische Commissie genomen, werd de nieuw benoemde Gouverneur van Suriname, de heer G. J. Staal, met echtgenote en dochter uitgenodigd tot bijwoning van een namiddag-thee in „de Twee Steden” te 's-Gravenhage, teneinde de Commissie aan den nieuwen bewindsman voor te stellen en hem een adres aan te bieden, waarin doel en streven der Commissie waren omschreven.

De heer Staal was zoo welwillend aan deze uitnodiging gevolg te geven en den 23sten October jl. had de receptie in bovengenoemd restaurant plaats.

Nadat de voorstelling had plaats gehad, werd door den Voorzitter der West-Indische Commissie, den heer J. W. van Aalst, de navolgende rede uitgesproken:

Mijnheer de benoemde Gouverneur van Suriname.

De Commissie uit de Vereeniging „Oost en West” voor de West-Indische koloniën heeft er prijs op gesteld, waar het Bestuur over de voornaamste van die koloniën in andere handen zal overgaan, met den nieuwen bewindsman in persoonlijke aanraking te komen, voordat hij de reis naar zijn nieuwe standplaats aanvaardt en zij is U zeer erkentelijk voor de bereidwilligheid, waarmee U wel aan haren wensch hebt willen voldoen.

Algemeen heette het, dat het Nederlandsche publiek slechts oogen had voor de belangrijke en welvervarende Oost-Indische koloniën en onverschillig scheen voor het bezit in W.-Indië. Ik zeg: onverschillig scheen, want toen in 1914 zulk een nijpende toestand op Curaçao was ontstaan, dat de hulp van Nederland moest worden ingeroepen, hetgeen tot het ontstaan van het Steuncomité Curaçao leidde, toen bleek, zelfs boven verwachting, dat, als Nederlands gevoel en belangstelling werden opgewekt, het ook aandacht aan West-Indië kon geven en ook bereid was tot offers.

Die opgedane ervaring gaf de Vereeniging „Oost en West” aanleiding om eene speciale W.-I. Commissie in het leven te roepen en haar de taak op te dragen verdere belangstelling en sympathie voor de W.-I. koloniën op te wekken en daardoor mede zoo mogelijk te bereiken, dat met verdere hulp van Nederland daar weder betere toestanden zouden gaan heerschen.

Dit doel en streven hebben wij gewenscht aan U voor Uw vertrek kenbaar te maken, U te verzekeren van onze belangstelling in Suriname en van ons

voornemen om zooveel ons dat mogelijk zal zijn met U in het belang der kolonie samen te werken. De commissie heeft begrepen, dat wanneer men is geslaagd een begin van belangstelling op te wekken, men ook in staat moet zijn de vraagbaak te blijven voor hen, die daarna meer van de toestanden en vooruitzichten der kolonie willen weten. Door hare leden zijn daarom verschillende onderwerpen in studie genomen, als: landbouw en immigratie, mijnindustrie, onderwijs en nijverheid, om zoo mogelijk de gebreken te ontdekken en de middelen ter verbetering aan te geven; maar de Commissie bestaat nog te kort dan dat die studies reeds in een enigszins gevorderd stadium kunnen verkeeren.

Toch mocht zij reeds bewijzen van sympathie en waardeering, zowel uit Suriname als uit Nederland ontvangen, die haar hoopvol stemmen en hare onlangs van Surinaamsche zijde reeds ingeroepen tuschenkomst, die U uit Uw vorigen werkkring bekend is, moge als een bewijs gelden, dat de gehoopte samenwerking al een vasteren vorm gaat aannemen.

Mag ten aanzien van de geschiktheid voor den grooten landbouw wel als vaststaand worden aangenomen, dat Suriname wat ligging, klimaat en bodemgesteldheid betreft, eene zeer bevoorrechte plaats inneemt, de wijze waarop die landbouw wordt gedreven, schijnt voor verbetering vatbaar, en ongetwijfeld zal dat belang worden gebaat, wanneer meer goed onderleigd, bekwaam personeel voor de landbouwbedrijven kan worden aangewezen.

Onafscheidelijk is aan den grooten landbouw en ook aan de mijn-industrie het arbeidersvraagstuk verbonden. Ook al is arbeidersgebrek tot dusver niet ondervonden, de zoo gewenschte opbloei van den grooten landbouw zal niet zonder belangrijke uitbreiding der in cultuur gebrachte gronden kunnen worden verkregen en hiermede zal aanmerkelijk grooter behoefte aan arbeidskrachten verbonden zijn; dit moet er toe leiden de bakens te verzetten naarmate het getij verloopt.

Moge al over eenigen tijd de aanvoer van Britsch-Indiërs onder de tegenwoordige contract-voorwaarden onmogelijk zijn, maatregelen kunnen wellicht worden getroffen om deze categorie van arbeiders onder gewijzigde condities naar Suriname te trekken; de reeds in Suriname gevestigde Britsch-Indiërs drongen bereids daarop aan.

Wat den toevloed van Javanen betreft, strekt het tot geruststelling, dat ondanks de groote emigratie naar de buitenbezittingen, in dit jaar een ruim voldoende aantal voor Suriname kan worden aangeworven, om dien trek te bevorderen. Ook met het oog op vermeerderde behoefte in de toekomst, zal men er in Suriname naar moeten streven, zich meer vertrouwd te maken met hunne eigenaardige begrippen en gebruiken, om de vestiging van Javanen in dat land aantrekkelijker te maken.

Men vergeete evenmin de nabijheid onzer eigen kolonie Curaçao, van waaruit jaarlijks zeer vele arbeiders uittrekken om in naburige vreemde landen werk te zoeken, en reeds bezitten wij het bewijs, dat op eerste aanvraag een flink aantal zich voor den arbeid in Suriname aanmeldde. Blijft ten slotte

niet de negerbevolking in Suriname zelve over, kan deze niet meer tot arbeiden worden aangespoord en mag daarbij door de Regeering, gelijk zulks in de Britsche koloniën geschiedt, niet eenige pressie worden uitgeoefend?

Wordt in deze al het mogelijke gedaan, dan vertrouwt onze commissie, dat er geen aanleiding is tot vrees voor een gebrek aan arbeiders, waardoor de ontwikkeling van den landbouw zou worden belemmerd. De steun en voortdurende aandacht der Regeering zullen wel onmisbaar blijven, maar hare bemoeienis blijve ook immer zoo, dat niet ter wille van de boomen het bosch over het hoofd wordt gezien.

Bij de studie der mijnindustrie verwacht onze commissie veel van de reeds verzamelde kennis en ter plaatse opgedane ervaring van haar lid Prof. Grutterink en zal hopelijk blijken, dat door een op rationeelen en wetenschappelijken grondslag gevestigde ontginning de fouten zijn te ontgaan, die tot dusver tot mislukking hebben geleid.

Kennis is macht en die waarheid moet bij de nog achterlijke bevolking meer en meer doordringen; door ons ook aan het onderwijsvraagstuk te wijden, onder voorlichting van Dr. Benjamins, hopen wij eveneens nuttig te kunnen zijn.

De nijverheid zal evenmin worden vergeten. Eeni-ge onzer leden deden ten aanzien van huisvuil en industrie in Curaçao reeds nuttig en dankbaar werk en door de daarbij opgedane ondervinding zal het hun vermoedelijk gemakkelijker vallen ook spoedig voor Suriname werkzaam te zijn. Ook daarom waardeeren wij het zoo zeer dat Mevrouw Staal en Uwe dochter gevolg hebben willen geven aan ons verzoek om hier tegenwoordig te zijn.

U beiden zult, ginds aangekomen, ongetwijfeld spoedig worden aangezocht om Uwe krachten te geven aan dat maatschappelijk werk, waartoe vrouwen-ontwikkelding en taet zich meer bijzonder eigen en wij hopen, dat de U van onze zijde bij dat werk aangeboden samenwerking welkom zal zijn.

Gouverneur, ter andere plaatse hebt U met vuur Uwe hoop en verwachting uitgesproken, dat kennis, kracht en kapitaal, die in O.-Indië zulke belangrijke dingen tot stand wisten te brengen, zich ook naar de West zouden wenden.

Welnu wij hebben U ons streven en doel uiteengezet, ook wij willen trachten belangstelling te wekken bij lieden van kennis en kracht, die belangstelling verder aanwakkeren, zoo noodig door onze voorlichting, steunende op de studie der hiervoor genoemde onderwerpen en ook wij vleien ons, dat als kennis en kracht zijn doorgedrongen in hetgeen Suriname kan bieden, zij niet verder zullen aarzelen het kapitaal ook derwaarts te leiden en dat die gevormde drieëenheid iets groots in Suriname tot stand zal brengen.

Uw eerste pogingen in deze richting gedaan bleven al niet zonder succes, een klein stroompje is reeds waarneembaar; moge dit blijven aanzwellen, mogen onze pogingen leiden tot een frissche krachtige strooming en samenvloeiend een krachtigen drang vormen tot weder opleving van ons Suriname.

Hoff. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hoff. van H. M. de Kon.-Moeder

De Surinaamsche parel aan Nederland's kroon heeft tijdelijk haar glans verloren, maar dood is zij niet. Door de van U bekende energie en toewijding zal zij haar glans herwinnen en de moed dien wij hadden, U heden avond hier te noodigen, kwam voort uit de goede trouw die ons vervult, om U naar ons vermoeden behulpzaam te zijn.

Onze oprechte wenschen verzellen U en de Uwen voor een voorspoedige overtocht; mogen gedurende Uw verblijf gezondheid en kracht steeds Uw deel zijn en moge U bij Uwen terugkeer met voldoening op Uwen arbeid kunnen terug zien en aan Uw verleden van uitnemende werkzaamheid nieuwe lauweren zijn toegevoegd.

De Commissie voor West-Indië van de Vereniging „Oost en West“,

J. W. VAN AALST, Voorzitter.
Mevrouw Douair. GRAVIN VAN HAARDT TOT EVERSBERG, geb. Quarles v. Ufford.
Mevrouw G. T. J. VAN AALST—Koopman.
Mevrouw L. ROMELIJN—Tückermann.
Dr. H. D. BENJAMINS.
Prof. dr. J. BOEKE.
Mr. C. W. Th. VAN DEN BRANDHOF.
W. J. COHEN STUART.
Prof. J. A. GRUTTERINK.
G. C. D. d'AUMALE BARON VAN HARDENBROEK VAN HARDENBROEK.
Jhr. J. O. DE JONG VAN BEEK EN DONK.
Mr. Dr. H. J. ROMELIJN.
E. F. GROOSS, Secretaris.

Bij de aanvaarding van het adres gaf de heer S t a a l te kennen, dat hij gaarne voor zich, zijne echtgenote en zijne dochter de uitnodiging tot deze samenkomst had aangenomen, omdat hem, door gesprekken met den Voorzitter, doel en streven der Commissie reeds eenigszins bekend waren en deze zijn volle sympathie hebben. De werkzaamheid der Commissie geniet vooral zijn waardeering, omdat die geheel uit moreele overwegingen en alleen in het belang der kolonie geschiedt. Op dien grond meent spr. dan ook als Gouverneur in alle opzichten steun bij dezen arbeid te mogen toezeggen. De Voorzitter verwachtte veel van sprekers werkkraft en toewijding, spr. hoopt die werkkraft te zullen putten uit de groote liefde, die hij de kolonie Suriname toedraagt. Spr. eindigde met de verzekering te geven, dat hij de aangeboden samenwerking gaarne aanvaardt en de hoop uit te spreken, dat deze tot goede resultaten zal leiden. Hij dankt, ook namens zijne familie, voor de uitnodiging en voor de hartelijke woorden, voor zijn overtocht en verblijf in Suriname gesproken. G.

Uit de O. I. Mail.

De Indische bladen, welke ons per Eng. mail verleden week bereikten, staan allen vol berichten over de samenkomsten van

„Indië Weerbaar“

op 31 Aug. j.l. Het *Bat. Nieuwsbl.* van 1 Sept. schrijft o.m.:

Te voet, per fiets, op motorrijwielen, in rijtuigen, karretjes, auto's en per tram kwamen de honderden toegestroomd, die tegen het uur van aanvang aangroeyden tot duizenden en nog eens duizenden. Voor de toegangen tot het Decapark was het zóó vol, dat men slechts voetje voor voetje vooruit kon komen. 't Was er warmer dan in een menschevolte in Amsterdam, maar er werd niet gedrongen als in het dierbaar moederland bij dergelijke gelegenheden te doen gebruikelijk is.

De groote schouwburgloods was om half negen reeds stamp- en stampvol. Om negen uur blies de hoornblazer „geeft acht“, waarop de voorzitter, mr. 's Jacob, het woord nam:

Uwe aanwezigheid, dames en heeren, legt ons Comité vóór alles de verplichting op, zich aan U bekend te maken, d.i. U rekenschap te geven van de reden en het doel van zijn bestaan.

Die reden en dat doel van zijn bestaan zijn terug te voeren tot eene overtuiging en eene ervaring. De overtuiging is in twee woorden gezegd, de twee woorden n.l. die de leus van ons Comité bevatten: Indië weerbaar. De ervaring bestaat hierin, dat wij bevonden hebben, dat een gevoel van onvoldaanheid en onrust over den geheel onvoldoenden staat van weerbaarheid van het land onzer gezamenlijke inwoning allerwege verspreid voorkomt, samengaande met den wensch dien toestand te zien plaats maken voor een, waarin deze gewesten menschelijkerwijs gesproken afdoende tegen eene mogelijke vijandelijke aanranding verzekerd zijn, enz.

Hartelijk en langdurig applaus volgde op de uitvoerige rede.

De heer Soetan Toemenggoeng beklimt alnu het spreekgestoelte en licht de motie in het Maleisch toe.

Waarom moet Indië weerbaar zijn? vraagt spreker en hij wijst op hetgeen onder Nederlandsch bewind voor deze gewesten tot stand kwam, als — zegt spreker — de vele scholen; de Koloniale Raad in de naaste toekomst. Laat ons niet denken aan den tijd der Oost-Indische Compagnie, die ligt te ver achter

ons. Laat ons niet achter ons kijken, maar voor ons. Wanneer we van meester veranderen, zal alles, wat nu tot stand is gekomen, weer te niet gaan. Ik neem 't beeld van het gewas, dat we met zorg hebben geplant en dat we groot hebben zien worden, maar waar we geen vruchten van plukken, neen, nog erger: dat we vertrappt en weggegooid zien worden. Immers onze nieuwe meester zal ongetwijfeld schatten gelds hebben verspild om ons aan onzen ouden meester te ontrukken. Welnu, wees er zeker van, dat hij zijn schulden op ons zal verhalen en zijn schulden zal betalen met de belasting, die hij op ons zal leggen.

Moeten we, dit wetende, dan stil zitten?

Men begrijpe me goed. Ik zeg niet, dat er gauw hier een vijand komen zal, neen, maar we moeten toch voorzorgen nemen, evenals we in een steenen huis ons veiliger achten en veiliger zijn tegen indringers e. d.

Resumeerend: wij moeten er op voorbereid zijn en sterk zijn om een eventueelen vijand te kunnen weerstaan.

Donderend applaus beloont spreker voor zijne sympathieke, met den gloed der overtuiging uitgesproken rede.

Namens de Soenansfamilie spreekt Pangeran Hario Koesoemodiningrat, broeder van den Soenan, die in enkele welgekozen bewoordingen adhaesie betuigt met de actie van het comité en de voorgestelde motie.

Raden Mas Ario Soerio Soetanto namens den prinsbond van Mangkoenegara en Raden Mas Pandjien Gondo Abmodjo namens idem van Pakoe Alam spreken in gelijken geest.

Raden Adipati Ario Achmad Djadiningrat, regent van Serang, spreekt namens den *Regentenbond*.

Spreker wijst er op, dat deze gezamenlijke actie van Javaan en Hollander veel kan bijdragen om de gevoelens van saamhoorigheid en onderling vertrouwen te versterken.

Namens *Boedi Oetomo* spreekt Mas Ngabeli Dwidjo Sewojo, die het standpunt van dezen bond uiteenzet, welke gaarne afgevaardigden zou medezenden met de deputatie naar Holland, om te wijzen op de noodzakelijkheid van de invoering eener volksvertegenwoordiging in Indië.

Namens de *Centrale Sarikat Islam* sprak Raden Djoesoediro de adhaesie van dit lichaam met de actie en de motie uit.

Namens het Ambonsch Studiefonds zegt de heer Manuhama o. a., hoe de Ambonees steeds aan de zijde van Nederland gestaan heeft en dit wil blijven doen.

Namens de studievereniging Minahassa Perserikatan Minahassa, eene vereniging van 12000 leden, geeft spreker een overzicht van de geschiedenis van wat wijlen mr. Van Deventer noemde de twaalfde provincie van Nederland, om daardoor toe te lichten, hoe de natuurlijke lijn der geschiedenis de Minahassa ook hier doet samengaan met Nederland.

De samenkomst was dus een groot succes. Ook van elders kwamen bijvalsbetuigingen.

In hetzelfde blad van 8 Sept. lezen wij:

„Men schrijft ons: Was reeds uit hetgeen de *Sin Po* verspreide, duidelijk te lezen, dat de Chineezee zoo niet vijandig, dan toch stellig vierkant stelling innamen tegen de bekende motie van 31 Augustus, een vergadering op Soerabaja, belegd door den heer van Hinloopen Labberton heeft de mentaliteit van de Chineezee in Ned.-Indië nog eens sterk belicht.

Het was zonderling, dat de Chineezee in deze gelegenheid een standpunt innamen, dat met de loyaliteit, die men tot nog van hen aannam, geheel in strijd is. Hoe het ook zij, de weerbaarheidsidee heeft o. m. ook dit goede tweeweggebracht, dat wij thans over de gezindheid van verschillende groepen op Java althans een oordeel kunnen vellen en het is ons dan gebleken, dat een Chinees Chinese blijft en gebleven is, dat zijn afkomst uit China, hoe verwijderd dit ook bij tal van *peranakans* is, niet belet, dat de saamhoorigheid met het Chineesche Rijk in stand is gehouden.

Het zou wel eens de moeite waard zijn om na te gaan, aan wien de mentaliteit te danken is, uitsluitend aan geheime zendelingen uit China zelf, of moeten wij het nog verder zoeken, zooals van de woeelingen, die thans Djambi beroeren, waarvoor wij de oorzaken wel buiten Indië willen zoeken.”

Djambi.

Een kwaadaardig artikel verscheen in het *N. v. d. Dag v. N.-I.* In verband met den opstand in Djambi werd een aanval gedaan op de *Sarekat Islam* en de heeren Rinkes, Oignett en Hazen werden verantwoordelijk gesteld voor het daar te vloeien bloed, omdat zij de *Sarekat Islam* niet den kop in hadden gedrukt.

De heer van Haastert, hoofdredacteur van bovengenoemd blad, meent deze gelegenheid te baat te kunnen nemen om een aanval te doen op de opwaartsche beweging van den Inlander, negeert daarbij het telegrafisch bericht in zijn eigen blad, volgens hetwelk de oorzaak van den opstand zou liggen in de actie der afstammelingen van de vroegere vorsten.

Het *Bat. Nieuwsblad*, bedoeld artikel besprekend, merkt bij monde van zijn hoofdredacteur, den heer J. F. H. A. Later, ten slotte op:

„In Djambi is men ontevreden, er zijn dus grieven, men wil de zaken anders en er zal wel reden voor bestaan!

Voor onze regeering de taak daarop iets te vinden.

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening

Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 1!
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
* STEMPELINRICHTING *

C. J. WEGENAAR, ARTS.

Inwendige en Tropische Ziekten.

Spreekuur 1—2 uur 's nam.

Verhulststraat 47. :: Den Haag.

TELEFOON 205.

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen

AVOND- SCHOENEN

brocat, zijde,
gondleer en lak.

Wekelijksche
verzendingen
naar
de Tropen.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DEGELUK ONDERWIJS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL

— OVER DE WAALSCHER KERK —

58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

een bestuurswijze te zoeken — zoodra de rust is hersteld — die daaraan voldoet en de rustige ontwikkeling waarborgt van dit land met veel belofte, onder het Ned.-Indisch bestuur."

De *Sumatrapost* deponeerde het regeeringstelegram omtrent Djambi in de snippermand, en motiveert deze houding als volgt: Indien de regeering om bepaalde redenen troepenverplaatsingen wenscht te doen melden door de pers, laat zij dan beginnen de onereuze voorschriften te herzien of te waken tegen noodeloos harde uitvoering van de bepalingen jegens de goeder trouw zondigende redacteuren.

De *Deli Courant* verneemt, dat honger vermoedelijk de oorzaak zijn zou van den opstand in Djambi. Drie jaren achtereen reeds mislukte de oogst.

Landbouwkennis.

Ten behoeve van de verspreiding van landbouwkennis onder de Inlandsche bevolking, zijn bij het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in dienst gesteld acht Inlandsche beambten, in het bezit van het eindexamen der Cultuurschool.

Een caoutchoucfabriek.

Het vorige jaar werd te Bandoeng opgericht de *Ned.-Ind. Caoutchouc-fabriek*.

Voorname promotor was wel de in de cultuurwereld, maar ook daarbuiten, zoo bekende heer K. A. R. Bosscha, van Malabar.

Als directeur van genoemd lichaam, het eerste van dien aard in Indië, werd de heer Van Rijn gekozen, die naar Europa vertrok om daar de benodigde machinerieën aan te kopen. Die, welke hij in dat werelddeel niet kon verkrijgen, schafte hij in Amerika aan, toen hij via dit werelddeel naar Indië terugkeerde. Begin Sept. j.l. was de heer Van Rijn weder te Bandoeng gearriveerd.

Alle machines zijn thans onderweg. Het fabrieksgebouw is reeds geruimen tijd klaar en sinds kort is het drijfwerk er in aangebracht. De werkzaamheden zullen dus over een kort tijdsbestek kunnen aanvangen.

Voor het Indo-kind.

Uit *Probolingo* schrijft men: „Alhier worden pogingen in het werk gesteld, een vacante kolonie op te richten voor kindertjes van de minvermogene gemeente.

De groote plaatsen gaven in dezen het voorbeeld, en schonken menig kind nieuwe krachten, en dus nieuwe weerstand.

Ds. Bock en de schoolhoofden Paulin en Venselaar hebben een commissie gevormd, en zich per circulaire tot de Probolingose gemeente gewend, met het verzoek, financieel dat pogen te steunen.

Zoo in eenige plaats, dan is in Probolingo zoo'n instelling hard noodig. De circulaire beschrijft kort maar juist het lot van de arme Indo-kinderen die verzwakken door chronische malaria, allen weerstand verliezen, daardoor het onderwijs niet kunnen volgen, en zoo gedoemd zijn, in den steeds zwaarder wordenden strijd om het bestaan onder te gaan.

Het doet goed aan, allerwege stemmen te hooren opgaan ten gunste van den Indo. De laatste jaren hebben het lot van den Indo, van den armen Indo, met rooskleuriger gemaakt.

De bedoeling is, de zieke kinderen op gezonde plaatsen uit te besteden bij menschen van gelijken stand.

Een verblijf van één of twee maanden in de bergen zal een zonnestraal werpen in het vreugdelooze leven der kinderen, ze sterken voor den komenden strijd om het bestaan."

Probolingo schijnt wel zeer ongezond te zijn, want elders lezen wij:

„Een leerling der opleidingsschool stierf aan zwartwaterkoorts. Deze ziekte komt hier meer voor. Ook de Kweekschool verloor onlangs een leerling aan die ziekte.

Ook deed zich weer een geval van pest voor bij een Klingalees. Maatregelen zijn getroffen ten einde besmetting zooveel mogelijk tegen te gaan.

Daar de toestand in de kampongs verre van gezond is, zou een uitbreiding der gevreesde ziekte wel eens gevaarlijk kunnen worden."

Pasar malem uit Soerabaja.

Uit Soerabaja schrijft men:

„We zijn bezig met de voorbereidingen voor de op 9 Sept. te openen pasar malem. Een groot comité is druk bezig te werken voor het welslagen dier jaarmarkt, en het Missigit-plein is in een kermisterrein herschapen. De hoofdingang wordt gebouwd door den architect Citroen en krijgt den vorm van eene woning in de Padangsche Bovenlanden. Het kan nu reeds gezegd worden, dat de Pasar malem, die ditmaal op grotere schaal wordt georganiseerd dan tevoren, een groot succes zal zijn."

Tentoonstelling te Soerabaja.

Voor de mede op initiatief der Ned.-Ind. Regeering te Soerabaja te houden Algemeene tentoonstelling van Landbouw, Veeteelt, Visscherij, Handel en Nijverheid is hier te lande de volgende officieele tentoonstellingscommissie, tevens eere-comité, samengesteld:

A. W. F. Idenburg, oud-Gouv.-Generaal, voorzitter; C. R. Bakhuizen van den Brink, oud-Resident; E. J. Bergsma, burgemeester van Enschede; prof. mr. D. van Blom; W. H. Bogaardt, lid der Tweede Kamer; prof. dr. G. W. J. Bruins; H. Colijn, lid der Eerste

Kamer; J. T. Cremer, oud-Minister van Koloniën; mr. J. C. A. Everwijn, administrateur van het Depart. van L., N. en H.; mr. D. Fock, lid der Tweede Kamer; mr. J. P. Fockema Andreae, burgemeester v. Utrecht; prof. dr. G. van Iterson; J. B. A. Jonckheer, directeur der Stoomv.-Mij. „Nederland"; O. Kammerlingh Onnes; dr. E. B. Kielstra, Staatsraad in b. d.; H. H. van Kol, lid der Eerste Kamer; prof. dr. J. Kraus, lid van de Eerste Kamer; P. J. van Houten; J. H. Hummel, directeur der Kon. Paketvaart-Mij.; mr. E. van Lanschot, oud-burgemeester van Breda; jhr. C. W. F. C. van Lidth de Jeude, voorzitter der Vereen. Nederl. Fabrikaat; F. B. Löhns, voorzitter der Vereen. voor Koeltechniek; jhr. H. Loudon, directeur der Kon. Petroleum-Mij.; A. C. Mees, directeur der Internationale Crediet- en Handelsvereniging; E. P. de Monchy, voorzitter van de Kamer van Koophandel te Rotterdam; mr. L. J. Plemp van Duiveland, voorzitter van den Nederl. Journalistenkring; jhr. Ch. F. van de Poll, voorzitter van de Vereen. van Tentoonstellingsbelangen; D. F. W. van Rees, oud-vice-president van den Raad van Indië; B. E. Ruys, directeur van de „Rotterdamsche Lloyd"; R. A. van Sandiek, algem. secretaris van het Kon. Instituut van Ingenieurs; mr. A. N. G. Swart; mr. M. Tydeman Jr., lid der Tweede Kamer, mr. G. Vissering, president van de Nederl. Bank; mr. J. C. L. Vlaanderen, voorzitter Mij. van Nijverheid; W. Westerman, president-directeur der Rotterdamsche Bankvereniging; J. W. IJzerman, oudlid der Tweede Kamer; mr. A. R. Zimmerman; R. Zuyderhoff, lid van de Algemeene Rekenkamer.

Secretarissen: André Meeuwesen, industrieel, gedelegeerd lid van het bestuur te Soerabaja, wonende te Rotterdam; mr. J. H. Rinkes, secretaris der directie van de Nederl. Fabrik van Werktuigen en Spoorwagemateriaal te Amsterdam.

De bureaux van het secretariaat en uitvoerend bestuur zijn gevestigd: Van Stolkweg 11, Den Haag.

Suriname.

Een voortreffelijk begin.

Aan de „*Nieuwe Courant*" van 18 October ontleenen wij het volgende bericht:

„Naar wij vernemen, is in de afgelopen week op initiatief van den Gouverneur van Suriname, den heer G. J. Staal, in de Lairesse-zaal te 's-Gravenhage een vergadering gehouden in hoofdzaak bijgewoond door belanghebbenden bij Oost-Indische cultuur-ondernemingen.

Vertegenwoordigd waren: de Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden door den heer R. van Lennep; Nederlandsche Handelsmaatschappij door den heer Bierens de Haan; firma Van Hoboken en Co. door den heer J. van Hoboken Azn., Internationale Crediet- en Handelsvereniging Rotterdam door den heer A. Dinger; de Koloniale Bank door den heer Bonebakker, firma M. en R. de Monchy door den heer E. P. de Monchy Rzn.; Nederlandsch-Indische Handelsbank door den heer Van Haren Noman; Nederlandsch Indische Landbouwmaatschappij door den heer Van Heukelom; firma Van Nievelt Goudriaan en Co. door de heeren A. J. M. Goudriaan en H. A. Nievelt; firma Wambersie en Zoon door den heer W. A. Engelbrecht; firma Weise en Co. door den heer A. Weise. Voorts waren aanwezig de heeren Van Aalst (*), Geeromst, J. S. C. Kasteleyn, Pynaacker Hordijk, mr. Ramaer, Sanders, mr. Schoch, Swart en jhr. mr. van der Wijck.

De Gouverneur zette in zijn openingsrede uiteen, dat hij deze vergadering bijeengeroepen had met het doel te bevorderen, dat de kennis, de energie en het kapitaal, welke de cultures in Oost-Indië tot bloei gebracht hebben, ook zullen worden dienstbaar gemaakt aan de ontwikkeling van de kolonie Suriname.

Het nationaal gevoel zou er toe moeten leiden in deze richting een poging te doen, immers ook Suriname is een Nederlandsche kolonie en heeft dus aanspraak op Nederlandsche kracht en ondernemingsgeest. Toch zal niets ondernomen mogen worden, dat niet naar zakelijken maatstaf een goede onderneming is.

Na uitvoerige bespreking verklaarde de meerderheid der aanwezigen zich bereid om een bedrag bijeen te brengen voor het instellen van een onderzoek.

Daartoe is een studie-syndicaat opgericht, dat ten doel heeft te onderzoeken, welke cultures van uitvoer-producten in Suriname op gezonde basis kunnen worden gevestigd.

Tot leider van het studie-syndicaat is benoemd de heer J. S. C. Kasteleyn, oud-hoofdadministrateur van de Deli-Maatschappij. Voort zijn aangewezen als leden der commissie van advies, de heeren T. J. van Haren Noman, directeur van de Ned. Ind. Handelsbank te Amsterdam, A. C. Mees, directeur der Int. Crediet- en Handelsveren. „Rotterdam" te Rotterdam en M. Sanders, commissaris van onderscheidene cultuur-ondernemingen in Ned.-Indië."

Waar wij talloze malen in dit Weekblad de Nederlandsche kapitalisten hebben aangespoord om Suriname als terrein hunner werkzaamheid niet uit het oog te verliezen, zal het geen betoog behoeven, dat wij deze wakkere daad van den nieuwen Gouverneur ten zeerste toejuichen. In Suriname zal men dit streven weten te waardeeren.

Het onderzoek is in goede handen en wij koesteren daarvan de beste verwachtingen.

Tegenover de bladen, die een „zakenman of plan-

* N.l. de heer J. W. van Aalst, voorzitter van de West-Indische Commissie van Oost en West.

BEËEDIGD EXPERT.
Inkoop van Oud-Indische Brillanten, Paarden, Juweelen, enz.

N. BLOM,
Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320.
AMSTERDAM.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS"

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

HEINEKEN'S
Glazenwasscherij

STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers

'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

ENGELSCHES CAKES.
Prima en gewone, in verschillende smaken.
TULBAND in verschillende grootte.
Fijn en gewoon KRENTENBROOD.

ter" als Gouverneur van Suriname verlangden, schreven wij in ons nummer van 7 September: „Zakenmannen, planters! Goed, hoe meer hoe beter, maar het is niet noodzakelijk dat juist de Gouverneur een zakenman zij." De bedoelde bladen zullen moeten erkennen, dat een zakenman het den heer Staal niet verbeteren zou.

De zakenmannen gaan nu aan het werk. Men wachte hunne daden af. Wij voor ons twijfelen er niet aan of hun onderzoek zal voor Suriname een nieuw tijdperk van bloei openen en de stoot daartoe zal gegeven zijn door den nieuwen bewindsman-geen zakenman.

Tweede Kamer.

De heer K n o b e l heeft in zake vertegenwoordiging van de Surinaamsche regeering bij de op Trinidad gehouden Immigratie-conferentie en omtrent de verbetering van de verkeersmiddelen van de West-Indische koloniën de volgende schriftelijke vragen gericht tot den minister van koloniën:

1. Is de Surinaamsche regeering vertegenwoordigd geworden bij de, in den afgelopen zomer op Trinidad gehouden Immigratie-conferentie?

2. Zoo neen, welke zijn de redenen dezer onthouding, waar het beraadslagingen gold over een voor West-Indië zóó gewichtig vraagstuk?

3. Is wellicht het ontbreken van scheepsgelegenheid om uit Suriname tijdig te vertrekken een beletsel geweest voor den agent-generaal om ter conferentie tegenwoordig te zijn?

4. Zijn er, ook naar aanleiding van de op 23 December 1915 in de Tweede Kamer gehouden debatten, maatregelen genomen, opdat onze West-Indische koloniën beschikken over betere gemeenschapsmiddelen dan tot dusver het geval was?

De Minister van Koloniën heeft daarop d.d. 17 dezer het volgende geantwoord:

1. Het bestuur van Suriname was niet vertegenwoordigd bij de dezen zomer op Trinidad gehouden Immigratie-besprekingen.

2. De Britsche regeering gaf desgevraagd te kennen, dat de bijeenkomst op Trinidad strekte tot het houden van besprekingen van huishoudelijke aard, zoodat het bestuur van Suriname daaraan, tot haar leedwezen, niet zou kunnen deelnemen.

3. Tengevolge van het afwijzende antwoord van de Britsche regeering moest van de zending van een vertegenwoordiger van het bestuur van Suriname naar Trinidad worden afgezien.

4. Zooals ook uit het wetsontwerp tot vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1917 zal blijken, zijn de pogingen tot verbetering van de verkeersmiddelen in genoemde kolonie niet gestaakt. Gebleken is intussen reeds, dat, wanneer tot aanschaffing van een stoomschip moet worden besloten, de bouwkosten tengevolge van de tijdsomstandigheden zeer hoog zullen zijn.

Het wetsontwerp tot vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor het dienstjaar 1917 is bij de Tweede Kamer ingediend. Dat de wereldoorlog van grooten invloed zou zijn op deze begrooting was te voorzien. Constateeren wij in de eerste plaats dat het „plan-Idenburg", waarover zooveel te doen is geweest, er door weggevaagd is. Volgens dit plan zou het te kort hebben mogen bedragen f 216.451; het bedraagt echter f 864.758 of wel f 648.307 meer dan het plan toelaat.

De gouverneur van Suriname heeft middelen bearaamd om in den nood te voorzien en verwacht van een door hem ontworpen tijdelijke belastingverhoging in 1917 een opbrengst van f 238.500.

Aannemende, dat bij die belastingvoorstellen rekening is gehouden met de draagkracht der ingezetenen van de kolonie — een eendoordeel daaromtrent moet de minister van koloniën zich nog voorbehouden, tot dat hij van de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling nopens de voorstellen zal hebben kunnen kennis nemen — en dat inderdaad in 1917 een opbrengst van f 238.500 mag worden tegemoet gezien, en overtuigd, dat de geldelijke moeilijkheden, waarin de kolonie thans verkeert, althans voor een deel te wijten zijn aan de tegenwoordige bijzondere omstandigheden, acht de minister plaats voor grooteren steun van de zijde van het moederland, dan bij opvolging van het sedert 1908 gevolgde financieele plan mogelijk zou zijn.

Op een tot hem per telegraaf gerichte vraag is van den gouverneur van Suriname bericht ontvangen, dat als gevolg van de met den oorlogstoestand verband houdende minder gunstige omstandigheden en prijsstijging op een vermeerdering van uitgaven van f 27.500 zal moeten worden gerekend, en dat de vermindering van middelen tot een bedrag van f 217.500 aan vermindering van de welvaart als terugslag op den oorlog moet worden geweten.

De Minister meent, dat een bedrag van f 27.500 + f 217.500 = f 245.000 door het moederland moet worden toegestaan ter tegemoetkoming aan de behoeften der kolonie, ontstaan ten gevolge van den wereldoorlog.

Wanneer door belastingheffing f 238.500 en door een extra-bijdrage van het moederland f 245.000, te zamen f 483.500 kan worden gevonden, moet van het

bedrag van f 648.307 (zie boven) nog f 164.807 worden gedekt.

Ten aanzien van de voorloopig vastgestelde begrooting is de minister te rade geworden om de daarop geplaatste uitgaven over te nemen, gelijk de koloniale wetgever die heeft vastgesteld. Van het op meer uitgebreide schaal aanbrengen van bezuinigingen heeft hij zich kunnen onthouden, nu de koloniale wetgever van zijne bereidwilligheid blijk gaf om meerdere middelen te scheppen.

Slechts op enkele punten heeft de minister geëend veranderingen te moeten aanbrengen.

Rekening houdende hiermede geeft de begrooting voor 1917 het volgende beeld:

Totaal bedrag der uitgaven f 4.818.151, verhoging van de raming der uitgaven boven die der voorloopig vastgestelde begrooting f 185.000, verlaging der raming f 143.372, uitgaven, waarvoor geleend zou mogen worden f 300.000, blijft ten laste van de eigen middelen der kolonie en de rijksbijdrage f 4.560.280.

Raming der middelen f 3.192.599, buitengewone ontvangsten f 300.000. Blijft f 2.892.599.

In 1917 zullen dus de geraamde middelen in vergelijking met die van 1916 minder bedragen f 3.147.511 — f 2.892.599 = f 254.912.

De raming der uitgaven voor 1917 overtreft die van 1916 met een bedrag van f 4.560.280 — f 4.077.182 = f 483.098.

Er moet dus worden gerekend op een rijksbijdrage welke f 738.010 hooger is dan die voor 1916 en derhalve belooft f 929.671 + f 738.010 = f 1.667.681.

De wijzigingen, welke de minister verder in de voorloopig vastgestelde begrooting heeft aangebracht, hebben geen invloed op de cijfers. Zij betreffen de schrapping van eenige voor memorie geraamde uitgaven.

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op een artikel, getiteld „Suriname", in 't October-nummer van het „Tijdschrift voor economische geographie", van de hand van den heer F. M. Knobel, lid der Tweede Kamer.

„De Amsterdamer" van 14 October is verschenen als „Indië-nummer" niet alleen om daarmede te herdenken, dat de tijd thans 100 jaar geleden is, waarop in 1816 Nederlandsch-Indië in waarheid deel is geworden van het Koninkrijk der Nederlanden, maar tevens om voor den tegenwoordigen tijd tot de voortgezette werkzaamheid van het moederland bij te dragen.

Een voortreffelijk nummer, een monument, dat ons de vraag op de lippen brengt: waarom op dezelfde gronden geen West-Indië-nummer?

Volkstellingen in Suriname.

In mijne geschiedkundige aantekeningen over Suriname en Paramaribo ¹⁾ maakte ik melding van 2 volkstellingen, welke mij in Suriname bekend waren, terwijl van de derde de wenschelijkheid was betoogd door de Koloniale Staten in 1911, doch van bestuurszijde niet beaamd.

De eerste volkstelling had plaats in 1694 ²⁾. De tweede geschiedde in 1811 ³⁾. De laatstgenoemde schijnt met veel zorg door het Engelsch tusschenbestuur te zijn uitgevoerd, immers in 16 foliodeelen, aanwezig in het state paper office te Londen, is die arbeid overgelegd.

De uitslag der eerste volkstelling is mij thans bekend.

Zij blijkt uit onderstaande rekening der Modique lasten op 31 Dec. 1696 ⁴⁾. De opnemng van Jan. 1694 wees aan 6423 inwoners, zowol blanken als slaven. De taxatie bedroeg 289.035 pond suiker, het pond berekend tegen 5 cents.

Ginneken bij Breda.

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Modique lasten voor de Colonie van Suriname, Credit p. Saldo tot dato deser.

1696 Volgens uitwijs hierboven	lbs 303900
31 Dec. P. taxatie op de consumtie der Inlantse vruchten ofte vivres (gecalculeert volgens de opnemng van Jan. 1694 als wanneer bevonden wierde 6423 zoo blanke menschen als slaven) à 45 St. per Hooft	lbs 289035

Curaçao.

Uit de ontvangen bladen van eind Aug. tot half Sept. j.l. lezen wij omtrent

De Weersgesteldheid.

dat in de laatste dagen van Augustus telkens opnieuw een storm opstak, dat men aan een orkaan begon te denken. Gelukkig duurden de stormen niet lang en verwaaiden in wind.

Regen is er toen veel gevallen, telkens zoo'n aar-

1) Te Paramaribo bij J. H. Oliviera 1911. Blz. 18.

2) Pol. Notulen 9 Jan. 1694. Blz. 120.

3) id. „ 17 Oct. 1811.

4) Bundel Politieke Notulen 14 Mei 1696 — 9 Oct. 1700.

G. JANSSEN v/h Janssen & Coenen

DEN HAAG,
v. Merlenstraat 79,
Tel. 6388.

AMSTERDAM,
Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor
rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v.h. W. HAAXMAN & Co.,

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

Boksen. Ontvetting.

TOEPOEL'S MODELSCHOOL

Joh. Camphuystraat 165-167 Den Haag
Tramlijnen 3, 4 en 7, halte Electr. Spoor.
Rondschrijven gratis en franco.

Versterking. Jujutsu.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

dig buitje. Het is iets hoogst zeldzaams voor de maand Augustus. Ook op Aruba en Bonaire bleef de regen aanhouden.

„Die regen is een zegen des Hemels voor de armen. Het kan een goed jaar worden”. Zoo schreef de *Amigoe*.

Het blad van 16 Sept. meldt:

„September staat bekend als een droge maand. De eerste week was zoo heet en droog, dat men vreesde het de heele maand ook droog te zullen houden. Al het vroege planten zou dan grootendeels voor niets zijn geweest.

Maar eindelijk is er toch weer een buitje losgekomen. In Willemstad herhaalde zich dat nog een paar maal, maar in de Benedendistricten heeft het uren achtereen gestortregend. Een zee van water staat voor de dammen. Op St. Maria, het eerste beicht dat inkwam, viel ± 100 mM.

Als het in September flink blijft regenen, dan wordt het een buitengewoon goed jaar.

Op Aruba doet de Feterita het goed. Over een paar weken worden daar verse maiskoeken gebakken. Op de Noord is men aan het planten gegaan onmiddellijk na de eerste groote regens. De Feterita kan daar over twee weken geoogst worden.”

Koloniale Raad.

Door den Koloniale Raad is het voorloopig verslag uitgebracht op het ontwerp-verordening betreffende het verleen van concessien en vergunningen tot het gebruik van domein zoo voor den aanleg en de exploitatie van werken van openbaar nut als ten behoeve van andere doeleinden.

Met het ontwerp konden de afdelingen zich niet vereenigen. Zij achtten het in strijd met den geest, zoo niet zelfs met de letter van art. 187 van het Reglement op het Beleid der Regeering.

Volgens dat artikel toch zou de Gouverneur, volgens regelen bij koloniale verordening te stellen, vergunningen kunnen verleen voor mijnbouwondernemingen en voor den aanleg van werken en de oprichting van ondernemingen van openbaar nut.

Met die bepaling kon, meende men, niet bedoeld zijn, dat de regelen voor het verleen van vergunningen van den meest uiteenlopenden aard in ééne enkele koloniale verordening zouden worden samengevat, die dan noodwendig — zooals het onderhavige ontwerp daarvan getuigenis aflegt — slechts enkele zeer algemeene bepalingen zou kunnen bevatten.

Dat eenige bijzondere voorwaarden, waaronder vergunningen of concessien zouden zijn te verleen, aan den Gouverneur werden overgelaten, daartegen kon geen bezwaar bestaan.

Maar, waar verschillende soorten van vergunningen of concessien bepalingen zouden moeten inhouden, die de rechten van derden aantasten, en soms zelfs op eene wijze, die de onteigening ten algemeenen nutte zeer nabij komt, daar, meende men, behoorden de regelen voor het verleen zoo niet van elke vergunning of concessie, dan toch zeker van elke soort, zooals b.v. voor het aanleggen van werken voor watervoorziening, voor het bouwen van dokken, enz., enz., bij afzonderlijke verordening te worden bepaald. De regelen toch van de verschillende onderwerpen der vergunningen of concessien kunnen zoo uiteenloopen, dat zij, zonder zoo goed als geheele delegatie van wat grondwettelijk des Raads is, op den Gouverneur onmogelijk in ééne enkele verordening zouden zijn samen te vatten.

De Afdelingen hadden echter geen bezwaar hare medewerking te verleen aan het tot stand brengen van eene verordening als de onderhavige, die enkel algemeene bepalingen behelst, wanneer het ontwerp zodanig zou kunnen worden gewijzigd, dat het bovenbedoeld grondwettelijk principe tot zijn recht komt, hetgeen zou kunnen plaats vinden in art. 1.

Verkeer.

Van 18—31 Aug. werden op Curaçao ingeklaard 64 schepen, w.o. 14 stoomschepen en uitgeklaard 59 schepen, w.o. 11 stoomschepen.

Scheepsbouw.

De *Amigoe* van 9 Sept. j.l. schrijft:

„Alles komt tegelijk. Er waren reeds een paar schoeners op stapel gezet, en nu zullen nog meerdere schepen worden aangebouwd, omdat de storm er eenige vernielde.”

Panamakanaal.

Wederom heeft een groote grondverschuiving plaats gehad, welke de doorvaart belemmert.

Het staat werkelijk te bezien, of het Kanaal ooit een geregelde vaart zal toelaten.

Dat zou een heele misrekening zijn voor de Amerikanen en een groote teleurstelling voor allen, die droomden over een onbelemmerd wereldverkeer.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Tweeërlei wenschen. De heer *Mr. van Haastert* van het „Nieuws van den Dag” — alzo *Gareng* in *De Voorpost* — vindt *Tjipto* zeer lastig en voor de open-

bare rust gevaarlijk, omdat deze op een vergadering van de S. I. te Djoewana, waar hij sprak voor de vereeniging *Insulinde*, die de voetsporen van de I. P. heet te drukken en deswege het Maleisch als voertaal op hare bijeenkomsten heeft aangenomen, bij de uiteenzetting van het doel dier vereeniging gezegd moet hebben, dat zij zich ten doel stelde de Nederlanders uit N.-I. te verdrijven, en dat thans de middelen daartoe werden bijeengegaard. Aldus de geldjournalist van het Nieuws. Natuurlijk gaat de knappe meneer aan de Kali Besar op deze onwaarheid verder in en geeft aan, waar de eigenlijke wortel van het kwaad zit. Heel duidelijk is zijn onuitgesproken wensch: dat de Regeering, liefst zoo spoedig mogelijk, de vereeniging *Insulinde* een even plechtige begrafenis moge bereiden, als destijds de I. P. Een meester in kwade zaken bezit nu eenmaal een slecht geweten, kan onmogelijk rustig slapen, zoo lang nog een vereeniging bestaat, die fel gekant is tegen elken vorm van overheersching en bevoorrechtiging en die mitsdien menschen van het slag van Van Haastert e.s. liever ziet gaan, dan komen. Begrijpelijke vrees en begrijpelijke wensch. Hij weet zeker, dat als de interneering van *Tjipto* ditmaal niet lukt, een tweede gelegenheid spoedig genoeg komt, want *Tjipto* blijft nu eenmaal volharden in zijn strijd tegen de overheersching en bevoorrechtiging. Inderdaad een volhouder en niet om te koopen. Heel anders dus dan van Haastert, die pro-Engelsch is, terwijl hem als Hollander strikte neutraliteit meer past en die op last van geldschietters op de Duitschers afgeeft op een wijze, waarvoor een werkelijk eerlijk man zich zou schamen. Maar de vleugel aan de Kali Besar denkt daar anders over. En toch durft die ontoerekenbare een raad geven. Volgens hem dient met *Tjipto* eens voor goed te worden afgerekend. Niet met een tweede interneering, maar met een aantal jaren dwangarbeid, liefst „in den ketting.” Een geluk voor *Tjipto* is het, dat de meester van *Het Nieuws* niet meer deel uitmaakt van de rechterlijke macht. Anders zou iemand, die er een paar duizend guldens voor over heeft, om *Tjipto* van het tooneel te doen verdwijnen, in staat zijn aan dien wensch gevolg te geven. Maar waarom doet Van Haastert niet als *Tjipto*, door zijn anti-Duitsche gevoelens te propageeren in Duitschland tusschen de Duitschers? *Tjipto* propageert zijn gevoelens van anti-overheersching ten minste nog in het overheerschende land tusschen de overheerschers. Gebrek aan moed, zeker! De lafaard scheldt liever daar, waar de gescholdenen hem niet kunnen bereiken. Hij vrees de afrekening. De beste afrekening voor Van Haastert zou zijn, dat men hem elders levend begroef tot aan zijn hals, enz., volgen eenige onsmakelijkheden.

Indische Democratische Partij. In de *Kaoem Moeda* komt voor een verslag van een vergadering, te Solo gehouden, met het doel deze op te richten. Zij werd door 150 personen bezocht, w.o. ook de resident en vele Javanen. Er werd te kennen gegeven, dat de Indiërs, d.w.z. de in N.-I. geboren Nederlanders, moesten trachten door *evolucie* en niet door *revolutie* dezelfde rechten te krijgen, als de Nederlanders in Nederland. De inleider laakte het optreden van *Insulinde*, welke vereeniging niets heeft gedaan voor den Indo-Europeaan, noch voor N.-I., maar slechts naar de pijpen van *Tjipto* gedanst heeft, die het land heeft aan de Hollanders en in de richting van een revolutie heeft aangestuurd. De beoogde samenwerking met de *Indische Sociaal Democratische Vereeniging* en *Boedi Oetomo* is niet tot stand gekomen. Den Inlanders en Chineezers werd gezocht 't niet kwalijk te nemen, dat zij niet in dezen Bond worden toegelaten, vermits zij andere belangen hebben en reeds eigen vereenigingen bezitten. De *Indische Democratische Partij* beoogt de gelijkstelling van alle rassen, toekenning van dezelfde rechten op den grond als de Inlandsche bezitters aan in Indië geboren Nederlanders, kiesrecht voor de Tweede Kamer, zelfbestuur, enz. Ook waarschuwde spreker nog tegen Engelsche of Aziatische overheersching. Dertig personen traden dadelijk als lid toe.

Kiesvereeniging Melajoe. In de *Pamitran* is opgenomen een verslag van een vergadering van deze vereeniging, waarin de heer *Hinloopen Labberton* eenige mededeelingen deed omtrent het verhandelde op het congres van *Boedi Oetomo*, onlangs te Soerabaja gehouden. De Voorzitter van de *Centrale Sarikat Islam* had namelijk het verzoek gedaan om in samenwerking een som van f 11000 s jaars bij elkaar te brengen voor de aanstelling en bezoldiging van „consuls”, één in elk gewest en drie te Buitenzorg. Zij zouden alsdan een maandelijksch traktement van f 200 genieten, maar voor de belangen en nooden van de bevolking

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Instituut WOLTERS

Surinamestraat 25

Den Haag

OPLEIDING H. B. S.,

GYMNASIUM EN LYCEUM.

C. G. J. WOLTERS.

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

Kapitaal en Reserven f 43.500.000.-

ROTTERDAM - AMSTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

Behandeling van alle Bankzaken.

Instituut ROELIJN

Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage

Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven

Stenografie

Talen

Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.

.GRATIS VERKRIJGBAAR

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEL,
FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

NIEUWE ZENDINGEN ZIJDE UIT LYON.

Eng. en Fransche Stoffen v. Costumes en Tailor mades

EFFEN VELVETS, alle kleuren

55 cM breed 1.65 2.25 3.25 p. meter

110 cM breed 7.75 p. meter.

Echt Engelsch Seal Plush, Astracan.

Moderne Bontstellen. Mantels en Costumes.

Enorme keuze in elegante BLOUSES.

Adverteeren doet verkoopen.

NATIONALE

BOOMPJES 10 Levensverzekering-Bank ROTTERDAM

moeten opkomen, hare bezwaren bespreken met de betrokken autoriteiten. Genoemde heer was 't hiermede niet eens, verwachtte meer van een *Koloniale Raad*, die 6 of 10 van zijne Inlandsche leden naar Nederland kon zenden om daar in de Tweede Kamer de begroting en andere Indische belangen te bespreken. Zonder zulke Inlandsche woordvoerders zou er van de behartiging van 's lands belangen niet veel te recht komen, uit hoofde van het gemis van kennis van de menschen in Holland. — Ten aanzien van de actie van *Indië Weerbaar*, waren de meeningen verdeeld, maar in één opzicht was men het er over eens, dat deze zaak in behandeling moest worden genomen tegelijk met de andere verlangens, die van Inlandsche zijde geuit zijn. — De namen der sprekers mochten op hun verzoek niet genoemd worden.

Draagt de C. S. I. een politiek karakter? Op het nationaal congres te Bandung werd, volgens de *Octoesan Hindia*, ook deze vraag gedaan. De beantwoording er van liet de Voorzitter over aan een ieder, die over het doel en streven van de S. I. zijn gedachten heeft laten gaan. In elk geval is zij een band tusschen bijna alle S. I.-verenigingen, en stelt zij zich ten doel de nooden en behoeften van alle Inlanders in N.-I. te behartigen. De Inlander vraagt medezeggenschap, ja zelfbestuur. Hij wil niet langer, dat over hem, voor hem, zonder hem beschikt wordt. En in Nederland, en in Indië is men tot het besef gekomen, dat 't niet aangaat Indië langer als een melkkoe te behandelen, die zooveel voedsel krijgt als genoeg om er de melk van te krijgen. De Regeering wil thans blijkbaar afstand doen van de politiek van onderscheid maken tusschen *overheerschers* en *overheerschten*; zij is den ethischen koers opgegaan en volgt nu de z.g. associatie-politiek, hoort de kritieken aan over haar beleid en wat daarin veranderd moet worden. Tot nu toe wordt alles, wat in het belang van Indië wordt noodig geacht, door de Staten-Generaal in Holland bepaald, maar dikwijls op een wijze, die den in Indië gevestigden Europeanen niet bevreemdt en den Inlander pijn aandoeft. Dit congres is wel een bewijs dat de Inlanders tot éénheid gebracht kunnen worden. Tientallen van verenigingen met honderd-duizenden leden hebben uiting gegeven, dat een zelfbestuur geen droombeeld is, maar binnen de tien jaren verwezenlijkt kan worden. De leus zal dan zijn, niet „weg met het Gouvernement”, maar „samen met het Gouvernement”. Het eenige zelfbestuur, dat de Inlander thans kent en bezit is het desabestuur. In de locale raden worden de Inlanders niet verkozen, maar benoemd. Een waardelooze parodie. Toch is er *periculum in mora*. Het zou daarom goed zijn thans reeds op elke plaats, waar een gemeenteraad gevestigd is, met 't oog op de spoedig te verwachten toekenning van het kiesrecht, een *kiesvereniging Melajoe* op te richten. De Inlander moet leeren op zijn eigen krachten te steunen. Hij moet trachten recht en rechtvaardigheid te verkrijgen bij een slechte regeering langs den weg der revolutie, maar onder een wijze regeering langs dien der evolutie. Hij hoopt onder de driekleur te blijven staan, maar in elk geval moet hij de bepaling van zijn lot in eigen handen houden.

Gelijkstelling. In het zelfde blad wordt vermeld, dat 200 Chineezzen en ook enkele Alfoeren bij één besluit met Europeanen gelijk gesteld werden. De schrijver geeft in overweging hun een penning te schenken, waarop vermeld jaar en nummer van het Staatsblad, opdat ieder gemakkelijk kan zien, dat hij dezelfde rechten heeft als de Europeanen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Burgerlijke Stand. Naar aanleiding van de voorgenomen invoering van een burgerlijken stand voor de Vreemde Oosterlingen, vrees men, dat de Chineezzen niet zoo bijzonder gesteld zullen zijn op het verbod van polygamie en adoptie of erkenning van staande een huwelijk verwekte natuurlijke kinderen in verband met het feit, dat overspel aan de vrouw het recht zal geven echtscheiding te vragen en dat de dochters zullen mededeelen in de nalatenschap. Het is reeds gebeurd, dat een met Europeanen gelijkgestelde Chinees op grond van deze laatste overweging intrekking verzocht van zijne gelijkstelling. Maar op alle dergelijke verzoeken werd afwijzend beschikt. Met dezen burgerlijken stand wil het Gouvernement de Chineezzen in de levenssfeer der Europeanen brengen, doch dit zal niet gemakkelijk gaan. De Chinees wordt geen Europeanen, noch innerlijk, noch uiterlijk, evenmin als omgekeerd. Volgens de Europeesche wetgeving is in de samenleving de vrouw de heerscheres, in de Chineesche maatschappij is zij niet anders dan het middel tot voortbrenging van zoons. De Japanse markies Ito heeft eens karakteriseerend gezegd, dat een Europeanen, die trouwen gaat, zich een meesteres neemt, een Japanner een slavin. (*Warna Warta*).

Gelijkstelling. De *Sri Sumatra* deelt mede, dat nu reeds twee Inlanders, één Javaan en één Maleier, benoemd zijn tot Commies, maar dat geen van beiden gelijkstelling met Europeanen hebben aangevraagd.

De *Tjhoen Tjhoie* neemt uit „De Preangerbode” een protest over tegen het in strijd met de bepa-

lingen op ruime schaal toelaten van niet-Europeesche leerlingen op de Europeesche lagere scholen. In de Preanger werden niet minder dan 60 candidaten voor Inlandsch arts aangenomen, terwijl later officieel bleek, dat er slechts 15 benodigd waren. Ook hebben Inlanders en Chineezzen immers hun eigen gelijkwaardige Hollandsche scholen. Vele leerlingen vervullen later ook niet de belofte om naar de artsenschool te gaan. De redactie teekent hierop aan, dat die gelijkwaardigheid slechts in theorie bestaat. In dit jaar kreeg geen enkel leerling van de Hollandsch-Chineesche school een geschiktheidsverklaring van het schoolhoofd voor toelating tot een technische school. (Wellicht is hiermee bedoeld een H. B. S.) Volgens de onderwijzers was het, omdat de leerlingen achterlijk waren door gebrek aan omgang met Europeesche kinderen en het gemis van Europeesche opvoeding in huis. De redactie kan zich met deze verklaring niet vereenigen, maar zoekt de oorzaak hierin, dat de meeste Chineesche ouders, die hunne kinderen een Europeesche opvoeding geven, slechts het eigen belang voorop stellen en niet de maatschappij er van willen laten profiteren. Wenschelijk ware het daarom de studie aan te moedigen van de kinderen der armen. Dit zal den toestand wel verbeteren, want zij zullen later wel een broodwinning moeten gaan zoeken.

De Chineezzen, — zoo lezen wij in hetzelfde blad — zullen nooit een groot volk worden, ja hun leven zal ten slotte gelijk zijn aan dat van een beest, zoolang zij voortgaan met alle mogelijke beleedigingen van andere rassen te slikken. Kort geleden heeft het spoorwegpersoneel te Maos in een Chineesche toko alles kort en klein geslagen en voor een waarde van f 2000 à f 3000 vernield. Bevreesd voor de uitgesproken dreigementen, maakte de eigenaar geen werk van deze zaak.

Hormatstelsel. Naar aanleiding van de *hormat*-lievendheid van den regent van Ponorogo, die vroeger, toen hij nog een Europeesche betrekking bekleedde, en waarover in een vorig overzicht reeds het een en ander is meegedeeld, er anders over dacht, haalt meergenoemd blad (*Tjhoen Tjhoie*), wat die regent als controleur à la suite gezegd heeft in het referaat No. 8 van de Inlandsche stemmen over de laksheid van den Inlander, (welvaart onderzoek): „In de tweede plaats zij verwezen naar het bekende „op Java nog immer bloeiende hormatstelsel en „naar hetgeen daaraan annex is, een stelsel, waar „van de fnuikende invloed op een gezonde ontwikkeling van het karakter van den onderworpen „Javaan door een ieder, wien de geestelijke en stof „felijke vooruitgang van het Javaansche volk ter „harte gaat, ingezien en gevoeld wordt en desniet „temin helaas nog maar te veel aanbidders telt, „zooowel onder zijn eigen hoofden als onder de „Europeanen”.

Een zekere wedono in de residentie Banjoemas — alzo de *Bintang Soerabaja* — kreeg op zekeren dag van zijn regent, van wien 't bekend was, dat hij zeer gilahormat was, bericht, dat hij dan en dan in zijn distrikt op inspectie zou komen. Den dag te voren maakte hij reeds alles in gereedheid om zijn chef naar behooren te ontvangen, opdat hem de noodige lof zou worden toegezwaaid. Op den dag zelf had hij zich in zijn deftig ambtskleed gestoken en wachtte zoo in de kewedanan de komst van den regent af. Maar daar kwam opeens de dokter djawa aangereden in zijn dienstpakeian, in pantalon en gelaarsd. De wedono kreeg toen een guitig idee. Hij verzocht den dokter djawa plaats te nemen en een praatje te maken, zeide er evenwel niets van, dat hij den regent verwachtte. Niet lang daarna kwam het rijtuig van den regent de kewedanan binnenrijden, en beiden, de dokter eenigszins verschrikt, stonden van hun stoelen op, om den regent de noodige hormat te bewijzen. De regent nam plaats, de wedono bleef staan en wachtte af wat de dokter deed. Deze kon in zijn Europeesche kleeding en met zijn laarzen bezwaarlijk hurken. Op het matje voor den wedono bestemd zitten, ging ook niet. De regent wist niet wat hij zeggen moest. De wedono lachte fijntjes. De dokter bleef stokstijf staan in afwachting, wat de wedono zou doen en wat de regent zou zeggen. Eindelijk besloot deze de beide Inlandsche ambtenaren toe te staan op een stoel plaats te nemen.

De wedono had plezier voor tien, dat hij toch zijn zin had gekregen.

Aanval op den wedono van Ngawen. (Blora). Naar aanleiding hiervan deelt de *Tjhoen Tjhoie* mede, dat de S. I., qua vereniging, hierin betrokken is. De voorzitter van de S. I. te Lasem zou de Inlanders opgestoot hebben de bevelen van het bestuur niet op te volgen, wel die van de plaatselijke S. I. Indien het Bestuur niet krachtiger optreedt, dan op de Soerabajasche landerijen, vrees het blad, dat de Hollanders bezig zijn zichzelf een galg op te richten.

S. I. Het blad (*Tjhoen Tjhoie*) maakt nog melding van twee andere aanvallen van een bende S. Imers op Chineesche opkoopters van rijst in Bringin (Semarang). De aanvoerder, een hadji, zeide tot hen, dat de Inlanders thans slechts bang zijn voor hun eigen rasgenooten, maar den Europeanen en Chinees aandurven. Het deshoofd, wien om hulp gevraagd werd, voegde er aan toe, dat thans iedere Chinees, die aanmatigend is, afgeranseld moet worden.

 G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIJEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is

Hôtel PHILADELPHIA

Leidschekade 94.

Dagelijks van 12 tot 8 uur.

Pension per dag vanaf f 4.- Tevens Europeesche Keuken

Exploitant van het Indisch Huis op de Ten- A. VISSCHER.
toonstelling de Vrouw 1813-1913.

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPEREEREN
KEEREN

VERMAKEN

MODERNISEEREN

OPNIEUW VOEREN

OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers

STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)

van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, 1e kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

„DE OUDE VETTE HEN”

Anno 1680.

DRIEHOEKJES. TEL. HAAG 2480 en 2500.

Hofleveranciers.

BRUINBROOD

SPORTBESCHUIT
BESCHUIT
BANKET

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTE BREMER SIGAREN

..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

ZUSTER J. C. ARBOUS

Chir. Pédicure.

Massagebehandeling ter voorkoming van
winterhanden en -voeten.

SCHUIJTSTRAAT 21.

SPREEKUR 2-4

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM

DEN HAAG

GRONINGEN

HOORN

LEEUWARDEN

HILVERSUM.

ONZE GEMAAKTE

**HEEREN-, JONGEHEEREN-
en KINDERKLEEDING**

is BEKEND SOLIDE en munt
uit door Eleganten Pasvorm
en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

Voorbij gestreefd. De *Djawah Tengah* spoort de Chinezen aan ook op politiek gebied een actie te voeren, om met intrekking van art. 111 R.R. het kiesrecht te krijgen. Gewezen wordt op het *Nationaal Congres* te Bandung ten bewijze dat de Inlander den Chinees reeds voorbij gestreefd is.

Van Vreemde Koloniën.

Stemming maken.

In la *Dépêche Coloniale* van 10 dezer kwam weer een van die korte venijnige berichtjes voor, die zich in hun vorm van o n d i t zoo onschuldig voordoen, en die inderdaad, van een ons minder goedgezinde zijde, moeten meewerken om stemming tegen ons te blijven maken.

Men meldt ons, staat er, als veelvuldig voorkomend het verdwijnen van de voor Frankrijk bestemde postzendingen aan boord van de Nederlandsche mailschepen, wier bemanning in groote meerderheid op de hand der Duitschers is.

Misschien, voegt het blad erbij, zouden hier zekere voorbehoedmiddelen te nemen zijn bij de bevoegde Nederlandsche autoriteiten.

Voor Frankrijk bestemde „courriers” komen niet op hun bestemming. Dit is niet toe te schrijven aan de maatregelen, door de Engelsche regering voorgeschreven, die geen land meer betreft dan Nederland, maar er moeten Deutsche invloed in gezocht worden. Deze zijn hier moeilijk in 't spel te brengen, want de postbezendingen van Nederland voor Frankrijk blijven buiten 't bereik van elk Duitsch toezicht. Dan moet de verdenking maar geladen worden op de bemanning der schepen, waarmede de post wordt overgebracht. Deze worden voorgesteld als „en grosse majorité à la dévotion des Boches”, en de lezer moet daar nu 't verdere maar bij denken: de bemanning maakt de zakken open, haalt de voor Frankrijk bestemde stukken er uit, en zoo komt 't dat deze hun bestemming niet bereiken.

Zou in deze voor onze regering inderdaad niet reden bestaan om zich met de zaak te bemoeien, maar dan door haar gezant in Frankrijk te doen protesteeren tegen een dergelijke verdachtmaking?

De mails worden aan boord van onze schepen volgens de strengste regels van het vak behandeld, zij zouden zonder vertraging hun bestemming bereiken, als de Britsche administratie dit niet belette. Indien Frankrijk daartegen wensch op te komen, ons best, maar dan bij 't goede adres.

Mevrouw Joubert.

Niet lang geleden heeft mevrouw Frederik Rompel—Koopman een boek uitgegeven, waarin zij de vrouw van generaal Joubert aan 't woord laat om te vertellen, wat zij heeft meegemaakt in de voor Zuid-Afrika zoo bewogen tijden. Dit boek heeft bijzondere actualiteit gekregen door 't overlijden dezer landsmoeder. Terwijl zij zich daarin zelf niet op den voorgrond stelt, integendeel haar man geheel de eer geeft van hetgeen zij te zamen gedaan hebben en dit dan nog als Gods werk beschouwt, spreekt er toch uit, dat zij een vrouw van groote beteekenis is geweest. Zij heeft als voortrekker reeds een rol vervuld, zij heeft haar man ter zijde gestaan bij den strijd tegen de Engelsche overheersching, en zij is tot haar jongsten snik een tegenstandster van de Botha-politiek gebleven. Hoe zij ook door de tegenstanders geëerd wordt, blijkt nu bij haar overlijden heel Zuid-Afrika over haar treurt en zelfs een pro-Botha-blad als „Ons land” haar gedenkt in een sympathiek artikel, dat aanvangt met deze zeker betekenisvolle woorden: „Alle ander binnenlandsch nieuws is op den achtergrond gedrongen door 't overlijden van mevr. gen. Joubert.”

De suikercultuur in Z.-Afrika.

Natal en Zoeloeland worden mededingers, waarmede rekening valt te houden. In 1915 waren, volgens 't Algem. Ned. Exportblad, reeds 140.000 acres met suikerriet beplant, terwijl thans nog 46.000 acres voor die cultuur in aanleg zijn. Bovendien zijn, volgens een juist beëindigd onderzoek, in die landen nog 184.000 acres geschikt verklaard voor riet-suiker-aanplant. Een dertigtal fabrieken is reeds in werking en meerdere zijn in komst.

In twee opzichten kan dit ons bijzonder belang inboezemen, vooreerst voor onze eigen suiker-productie, die de mededinging op den duur kan gaan voelen, maar de wereld heeft veel suiker nodig. Vervolgens omdat zich daar een afzetgebied ontwikkeld voor onze machine-nijverheid, die op 't gebied van suikerinstallaties goed werk kan leveren.

Duitschers in Franschen dienst.

Dezer dagen gaven de bladen het verhaal van twee Nederlanders, Schneiders van Amsterdam en Booneberg van Arnhem, die na verschillende avonturen, als deserteurs van 't Fransche vreemdelingenlegioen, uit Afrika in 't vaderland zijn teruggekeerd. Aan 't verhaal ontleenen wij het volgende over toestanden in 't kampement te Tisza in Zuid-Marokko, van waar zij hun vlucht begonnen.

Er wordt daar dagelijksch tusschen Duitschers en Franschen gevochten wegens meningsverschil over de oorlogsberichten, die in hoofdzaak uit Fr. bron kwamen en waarover de D. zich ergerden. Den laatsten tijd was de desertie van D. uit 't vreemdelingen

legioen zeer groot. Zij liepen meestal naar Marokkostammen over en namen zooveel mogelijk geweren en andere wapens mee. Door die slechte verhouding onderling hadden onze landgenooten 't leven in het kampement ondragelijk gevonden.

De Nieuw-Zeeland premier in Engeland.

Werd afgezien van 't voornemen om weer een koloniale conferentie te beleggen, de Br. regering heeft zich toch in nauwer relatie weten te stellen met de leidende politici in de kroonkoloniën. Achtereenvolgens zijn de premiers van Canada en Australië naar Londen gekomen, en thans zijn Nieuw-Zeeland eerste minister, de heer Massey, met den minister van Financiën, Sir J. Ward, gasten van de Br. regering. Misschien wordt aangenomen, dat elk dezer vreemde grootmogenden gemakkelijker in een persoonlijke „behandeling” tot de gewenschte inzichten geleid worden, dan bij een conferentie, waarin vele vertegenwoordigers van de overzeesche landen samen zitten tegenover de Europeesche regeringspersonen. Om de dominions tot vereende inspanning met 't moederland te brengen in den grooten oorlog, was zeker geen gemeenschappelijk overleg noodig geweest, zij konden in dit opzicht bezwaarlijk meer gedaan hebben dan geschied is, hiervoor is dus ook geen afzonderlijk bezoek aan de hoofdstad noodig.

De „Times” zegt, dat Mr. Marrey en Sir Ward komen als de vertegenwoordigers van een dominion, dat zeer nabij 't voorbeeld van Groot Britannië gevolgd heeft. Zij verpersoonlijken de vereeniging van politieke partijen in een nationale regering, die gevormd is om de geheele kracht van 't land ten dienste te stellen van 't bereiken van 't oorlogsdoel. In het coalitiekabinet zit Ward, de leider der oppositie, naast Massey, dat was 't eenige middel om thans tot eenheid te komen. De voornaamste daad van dit kabinet is geweest 't parlement ertoe te brengen aan de ministers de bevoegdheid te geven om verplichten dienst in te voeren, indien zij dit noodig achten om de troepen door N. Z. te leveren op de toegezegde sterkte te houden. N. Z. is de eerste kroonkolonie geweest, die in dit opzicht 't moederland gevolgd is. Zal Engeland van de geboden gelegenheid zeker partij trekken om zijn waardeering hiervoor te toonen, hiervoor hebben de ministers echter de lange reis niet ondernomen. Zij zullen zich op de hoogte hebben te stellen van menig punt betreffende de militaire positie van 't oogenblik. Er zijn vraagstukken te bespreken aangaande de toekomstige koloniale politiek, waaronder een eerste plaats inneemt de samenwerking van verantwoordelijke vertegenwoordigers van alle koloniën met de staatkundige leiders van Gr. Britannië in 't moederland zelf, ten einde in gemeenschappelijk overleg de koers vast te stellen die het Britsche Rijk heeft te volgen.

Ook zullen de ministers, dunkt ons, zich wel tot tolken maken van de vraag, die reeds van meerdere zijden is geuit, of al iets is aan te geven van de verwachtingen van Gr. Br. voor 't geval het tot vredesonderhandelingen komt, na een door de entente bevochten overwinning.

In hoever zullen de Dominions een stem in 't eindgeding hebben?

De feestelijkheden, den ministers en den hun vergezellende familieleden en secretarissen bereid, toonen aan, dat Londen zijn best doet om, afgescheiden van de staatkundige besommeringen, de gasten in een goede stemming te brengen.

Graphiet op Groenland.

Bij Amitsok, niet ver van Julianehaab, is een zoo groote graphietader ontdekt, dat exploitatie gedurende vele jaren met goed gevolg mogelijk zal zijn.

Te Kopenhagen zou reeds 800 ton graphiet gelost zijn en een fabriek zijn opgericht ter verwerking ervan. Ook wordt er aan gedacht bij de vindplaats zelf een fabriek in te richten, waar de zuivering kan worden bewerkstelligd. Ook bij Upernivik en Holsteinburg, waar eveneens graphiet gevonden is, zou 't mijnbedrijf aangevat worden.

Een cycloon op de Deense antillen.

Terwijl 't lot der Deense antillen eenige storm brengt in de Amerikaansche en Deense parlementen, is 't of de natuur, daardoor tot aandacht aan de 3 kleine eilanden geroepen, ook haar stem wil doen gelden in den strijd. De cycloon heeft vooral Sainte Croix geteisterd. Vele inlandsche vaartuigen zijn vergaan. Een groot aantal bewoners is zonder dak. De verliezen werden reeds dadelijk op 5 miljoen francs geschat. Het Deutsche stoomschip Calabria trachtte hulp te verlenen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Een belangrijk boekgeschenk van Mr. N. P. v. d. Berg.

Mr. N. P. van den Berg te Amsterdam heeft onlangs een keur-collectie van oude, deels zeer zeldzame reisbeschrijvingen geschonken aan het Rotterdamsch Leeskabinet te Rotterdam, welke verzameling aldaar enige weken tentoongesteld werd en waarvan de bibliothecaris dier instelling de heer Folmer, een catalogus heeft samengesteld, die door hem werd getiteld:

„Eerste verzameling van eenige rare ende curieuse Reyse-Beschryvingen naar ende in de Ost-ende West-Indin, voor soo veel die sich thands bevinden in de Librye, ghenaemt 't Rotterdams Leeskabinet ende aen deselve syn geschonken door Mr. N. P. van den Berg tot Amstelredam. Met groter

ROTTERDAM, STATIONSWEG 42A DEN HAAG, PRINSESTRAAT 19-21

P. Hopman
Fotograaf.

Speciale Inrichting voor Schetsfoto's, in alle formaten.
Zeër billijke prijzen. Zie Etalage.

(Reclame) FOTO'S CABINET, in f 1.50
massief eiken lijstje.

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

G. RANKE
REINKENSTRAAT 17 DEN HAAG
TELEFOON H. 4271.

*Effen en gestreepte Vijella's.
Fluweels. Flanellets.*

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ

Heerengracht 38 - Telefoon 4214

Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—

Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

OLYMPIA THEATER.
Prins Hendrikplein 3 Telefoon 9521
Directie: ARTHUR DE HAAN.

SCHITTEREND PROGRAMMA
van 27 October—2 November 1916.

Hoofdnummer: Serie d'Or Cinès.

DE SCHULD VAN DE ANDERE.
(La faute de l'Autre).

Realistische Schets,
Een Greep uit het Werkelijke Leven.

IN DE HOOFDROL:
Mlle FRANCISCA BERTINI.
de beroemde Ital. Filmdiva.

naersteit beschreven int corte ende nu eerstelick uitgegeven door Tidlo Folmer Piet Louweszn., Bibliothecarius. Ende waer by ghevoegt syn des zelfs korte aentekeningen. Tot Rotterdam, Ghedruct ende voleynt int jaer ons Heeren M.D.CCCCXVI."

Ongetwijfeld heeft deze catalogus in waarde gewonnen door de bibliographische aanteekeningen van den heer Folmer aan het slot van de meeste titels. Alleen verdient de aanteekening van genoemden „Bibliothecarius" onder het geschrift van Wurffain: Vierzehen jährige Ost-Indische Kriegs- und Obv. Kaufmans-Dienste, in einem richtig geführten Journal und Tage-Buch... u.s.w. (Nürnberg, 1636), eene rectificatie. Die aanteekening toch luidt: „Waarschijnlijk het eenig bekende exemplaar", doch inderdaad is genoemd geschrift van Wurffain niet zoo bijzonder zeldzaam en bijv. te vinden in de Koloniale Bibliothek (van Galenstraat 14, 's-Gravenhage).

Indië-Nr. van de „Groene Amsterdammer".

De groene Amsterdammer heeft op waardige wijze het 100-jarig herstel van Nederland's Oost-Ind. bezittingen herdacht, door het doen verschijnen van een speciaal Indiënummer (van 14 dezer), waarin tal van artikelen van mannen van naam, Nederlanders zoowel als Insulinders.

Uit den interessanten inhoud (hier en daar geïllustreerd) noteeren we: Sama-madjoë, door Prof. Mr. J. A. van Hamel. — Saamhoorig, door A. W. F. Idenburg. — De betekenis der Buitenbezittingen, door H. Colijn. — Nederlandsch-Indië 1816—1916, door Mr. D. Fock. — De plaats van Indië in de Aziatische politiek, door J. T. Cremer. — De economische betekenis van Ned.-Indië voor Nederland, door Mr. G. Vissering. — De Javaan en een Inlandsche groot-industrie, door H. van Kol. — De Europeesche samenleving in Indië, voorheen en thans, door D. H. de Vries. — Nederland en Indië hereenigd in 1816, door Prof. Dr. H. Brugmans. — C. Th. van Deventer. Fragment uit een binnenkort te verschijnen bibliographie. — Wie moet naar Indië, door Jan Fabricius. — Maatschappelijk politieke stroomingen in Indië, door Dr. D. A. Rinkes. — De medewerking van alle bevolkingsgroepen bij den vooruitgang van Ned.-Indië, door Mr. J. H. Abendanon. — Stelsels van koloniseerende volken, door Dr. H. Müller. — Een bergtocht op Java, door W. O. J. Nieuwenkamp. — De verhouding van Indië tot Nederland, door Dr. E. B. Kielstra. — Landrecht op Java, door Mr. P. H. Fromberg. — Europeaan en Inlander, door J. C. van Eerde. — De Indische Proefstations, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — De betekenis van land- en boschbouw voor Ned.-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Bijdrage van een Java-Chinees, door Dr. Yap Hong Tjoen. — Inlandsche vrouwen-huisvlijt, door E. M. Rogge. — De taak van den burgerlijken geneeskundigen dienst in Ned. Oost-Indië, door Dr. N. H. Swellengrebel. — Staatkundige ontwikkeling der Inlandsche bevolking, door S. de Graaff. — De Indische beweging, door R. M. Suardhy Surya Ningrat. — De Chineez in Indië, door Tan Tjoen Hoy. — De Indo's en het vraagstuk der rassenvermenging, door H. Borel. — Een draadloze verbinding met Indië, door C. K. Elout. — Indië's defensie een urgente zaak, door R. M. Noto Soeroto. — Indië als beleggingsveld voor kapitaal, door J. D. Santilano.

West-Indië.

Van het 3-maandelijksche periodiek „West-Indië, Landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao" is een nieuwe afl. (de derde) verschenen. De hoofdzakelijke inhoud is als volgt: Uit en voor de Kolonie. Kokos-aanplantingen, door J. J. Leys. — Eenige cijfers over de resultaten der bestrijding van de krullotenziekte, door J. F. van Emden. — Maïs, door J. A. Liems. — Vruchten, door J. A. Liems.

Economisch gebruik van olifanten op Atjeh.

Eenkele jaren geleden schreef een officier eene verhandeling in het orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging over de mogelijkheid om in Atjeh olifanten als lastdieren te gebruiken (welk idee door den heer C. Lulofs nader werd uitgewerkt in het Tijdschr. voor het Binnenlandsch Bestuur).

Dat de daarop gevolgde proeven (in navolging van Britsch-Indië), tot gunstige resultaten hebben geleid, ontwaart men in het 10-Oct. Nr. van „Het Leven", dat een geïllustreerd artikel bevat „Olifanten in militairen dienst op Atjeh". We ontleenen er aan dat „in ons Atjeh in het begin van 1912 een aanvang werd gemaakt met het africhten en indienststellen van olifanten, en dat er thans reeds een viertal wordt gebruikt voor het rendabele vervoer van Lam Meulo, gelegen in de vlakte van Pedir, naar het 35 K.M. meer zuidelijke Tangsé, ter voorziening in de levensbehoeften van de militaire bezettingen van deze post en het nog zuidelijker gelegen Geumpang. Aan uitbreiding van den zoogenaamden olifantstrein te Lam Meulo wordt nog steeds gewerkt en thans zijn te Koeta Radja 6 olifanten in opleiding."

Het groot nut dezer dieren blijkt wel uit de volgende zinsnede: „Bahroe is de grootste en sterkste en voert driemaal in de maand een last van 450 K.G. naar Tangsé. Voor deze 1350 K.G. zouden anders 75 koelies ingehuurd moeten worden, waarvoor $75 \times 4 \times f0.65 = f195$ loon betaald zou moeten worden (twee dagen heen en twee dagen terug), terwijl de onderhoudskosten van een olifant nog geen f30 per maand bedragen, waaruit wel blijkt, dat de olifanten economische transportarbeiders zijn."

Tijdschrift voor Economische Geographie.

In de 15-Oct. afl. een opbouwend artikel van den heer F. M. Knobel over de kolonie Suriname.

Dr. Blink, die immer in de door hem geredigeerde maand-schriften naar actualiteit streeft, wijdt eene, hoofdzakelijk economische beschouwing aan Djambi en zijn bewoners.

W. C. Muller geeft een overzicht der koloniale literatuur op economisch aardrijkskundig gebied.

Indologenblad.

Onder andere bijdragen bevat No. 2 van den 8en jaarg. van het Indologenblad: Het Indisch ontwerp-begroting van Ned.-Indië, dienstjaar 1917, door A. L. van Aanholt. — Het eerste Koloniaal Onderwijscongres gehouden te 's-Gravenhage, 28, 29 en 30 Aug. 1916 (vervolg). — Een Inlandsch hoofd, door C. M.

Berichten van den Sint-Claverbond.

No. 3 en 4 van den loopenden jaargang der „Berichten van den Sint-Claverbond" bevatten o.m.: In memoriam Pastoor G. van Santen, door G. Jonckbloet (met portret). — De laatste dienstreis van Pastoor de Nateris zaliger gedachtenis. — Berichten uit Kotting, door Pr. A. IJsseldijk. — Leven van den zaligen Pater Dionysius a Nativitate en van den zaligen Broeder Redemptus a Cruce van de orde der ongeschoeide karmelieten, martelaars van Atjeh, in verband

met de oude geschiedenis van den Indischen Archipel, door A. Kortenhorst (Hoofdstuk IV. Het gedrag der Oost-Indische Compagnie ten opzichte van den Katholieken Godsdienst in Ned.-Indië). — Praatjes uit de Minahassa, door een Missionaris. — Brieven uit Moentilan, door W. Creutz Lechleitner.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In No. 20 een tweetal geïllustreerde bijdragen, n.l. Jacht en vischvangst langs de Barito, door E. A. N. — Verder vervolgt I. Scheltema de Heere zijn „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw-Guinea (Manoekoeari, Roön, Wooibaai).

De Rijsche Zending.

Het Oct. Nr. van dit zendingsperiodiek bevat een artikel over „De Rijsche Zending in 1915", hetwelk een beeld geeft van de moeilijkheden waarmede dit in Barmen gevestigde genootschap in genoemd jaar had te kampen. — Verder wordt in eenige bijdragen de „Sarikat Islam" ter sprake gebracht, waaruit blijkt dat de zending het optreden dezer vereeniging met wantrouwen aanschouwt.

Bandera Wolanda.

No. 203 van dit maandschrift (gedeeltelijk in de Maleische en gedeeltelijk in de Hollandsche taal verschijnend) brengt het eerste gedeelte eener beschouwing over „de keramische nijverheid in Indië". Schrijver deelt mede dat de pottenbakkerij in verschillende streken van den Archipel (en meest door vrouwen) wordt uitgeoefend, dat ze op een enkele uitzondering na op niet zeer hoogen trap staat, maar dat zij toch — dank zij de aanwezigheid der noodige grondstoffen — tot een bloeiende tak van industrie zou kunnen worden opgevoerd. Thans ontbreken nog ondernemingsgeest en vooral technische leiding.

Meded. van het Depart. van den Landb. in Suriname.

De plantkundige Dr. G. Stahel, verbonden aan het Dep. van Landbouw te Paramaribo, heeft een onderzoek ingesteld naar de oorzaak der Hevea-bladziekte, welk onderzoek thans is geëindigd, maar waarvan de volledige resultaten wegens technische redenen eerst later zullen worden gepubliceerd. Het kwam den onderzoeker echter aanbevelenswaardig voor reeds nu een en ander over die ziekte en hare bestrijding mede te deelen, hetgeen geschied is als No. 7 der mededeelingen van genoemd departement en onder den titel „Over de bestrijding der Zuid-Amerikaansche Hevea-bladziekte".

De Ingenieur.

Naar aanleiding van de studie van den heer J. C. H. Fischer over „Regenval in Ned.-Indië", verschenen in „De Ingenieur" van 13 Mei j.l., schrijft Dr. W. van Bemmelen in het 21-Oct.-Nr. van genoemd weekblad een artikelje „Zelfregistreerende regenmeters in Ned.-Indië".

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 42: Invoering van een tijdelijke Suikerbelasting in Nederlandsch-Indië. — Java-thee gedurende het eerste halfjaar 1916. — Tabakscultuur op de Philippijnen, door P. Hondius Jzn. — Plantenziekten op de Philippijnen, door Dr. J. Westerdijk. — Bericht omtrent de gouv. kina-onderneming over het 2e kwartaal 1916. — Algemeene vergadering van de Malangsche Landbouw-Vereeniging. — Kamers van Landbouw in Ned.-Indië, door T. Ottolander. — Rubberonderzoek en Centraal Rubberstation, door Dr. O. de Vries. — Het Indische ontwerp der begroting van Ned.-Indië voor 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Parlement en Kiezer.

Van dit handige jaarboekje, samengesteld door de heeren J. A. Jungmann en F. K. van Iterson is de jaargang 1916—17 (bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage) verschenen. Het bevat, meer dan algemeen vermoed wordt, nuttige aanwijzingen in velerlei opzicht. Zoo geven de samenstellers ook een rubriek „Overzicht van de voornaamste werkzaamheden der Staten-Generaal gedurende de zitting 1915—1916", waarin men bijv. in een oogwenk kan vinden een bepaald onderwerp, hetwelk behandeld werd bij de beraadslagingen over de Indische begroting.

Het kadervraagstuk in Ned.-Indië.

Als No. 53 (lees 54) van het Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging is verschenen eene „Inleiding voor eene bespreking van het kadervraagstuk in Oost-Indië, door P. A. Cox, 1e luitenant der Infanterie".

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

VERGADERING VAN HET HOOFDBESTUUR der Vereeniging „Oost en West", op Zaterdag 28 October 1916 om 2 uur n.m. in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Agenda.

1. Notulen (afgedrukt in het K. W. van 20 Juli j.l. No. 29).
2. Benoeming van den heer G. J. Oudemans tot lid van de Studie-Commissie.
3. Instelling van een cursus over Indië voor onderwijzers te Arnhem.
4. Aansluiting bij de permanente instelling voor Koloniale Onderwijscongressen.
5. Mededeelingen:
 - a. Over de prijsvraag voor een propagandistisch comediestukje.
 - b. Over verschillende commissies der vereeniging.
6. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,

GROOSS.

Van de Afdeling Apeldoorn:

TENTOONSTELLING van Voorwerpen van Indische Kunst- en Kunstnijverheid in bezit van Mejuffrouw K. Ament, in de Bovenzaal van de Openbare Leeszaal, 6 November van 7—10 uur n.m.; 7 en 8 November 2—5 $\frac{1}{2}$ uur n.m.

In den avond van den 6 November zal Mejuffr. Ament in verband met deze tentoonstelling een

voordracht houden, inhoudende: *Algemeene beschouwingen over Indische Kunst en Muziek*, verduidelijkt door lichtbeelden.

Kosteloos toegankelijk voor leden met een huisgenoot(e) of genoodigde op vertoon van de lidmaatschapskaart.

Toegankelijk voor niet-leden: den 6 November tegen betaling van f0.50, f0.25 of f0.10, en de beide andere dagen tegen betaling van f0.25 en f0.10 per persoon.

De netto-opbrengst zal strekken ten bate van de Kartini- en de Kardinascholen op Java.

Het Bestuur.

Van „Chung Hwa Hui", de Chinezen-Vereeniging:

L. S. Hierbij neem ik de vrijheid U beleefd uit te noodigen den 28en October a.s. te 8 $\frac{1}{2}$ uur in „Americain-Hotel", Amsterdam, een LEZING te komen bijwonen. Spreker: de WelEd. HoogGel. Heer Prof. Dr. H. HACKMANN. Onderwerp: „Atchinesischer Idealismus".

Namens het Bestuur:

J. C. HAN BLAUW SING, Secretaris.

Van de Nederl. Afdeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw:

OPENBARE VERGADERING op Vrijdag 27 October 1916, 's avonds 8 uur, in het Zuid-Holl. Koffiehuis Zaal No. 4, Groenmarkt te 's-Gravenhage.

Onderwerp: *Petroleum, haar ontstaan, voorkoming en winning*. Met lichtbeelden.

Spreker: de Heer N. WING EASTON, Oud-Hoofdingenieur, Chef van het Mijnwezen in Ned.-Indië.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter.

L. STIBBE, Secretaris.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

AU BONHEUR DES DAMES

Piet Heinstraat 117 Telefoon 9066
DEN HAAG.

SPECIALITEIT dari

Kamedja	} NJONJA 2
Tjelana	
Kamedja tidoer	

KAIN 2 POETIH ROEPAH 2 dan KOUS 2.

Fröbel-inrichting en Handwerkschool

Internaat voor kinderen van 2—12 jaar.

De Perponcherstraat 134 Den Haag.

Spreekuur: Maandags en Donderdags van 10—11 $\frac{1}{2}$ en 2—3 $\frac{1}{2}$ uur.

J. E. UBENS, Directrice.
M. UBENS.

Modemagazijnen

F. L. VAN BOMMEL

Prins Hendrikstraat 104-106

Moderne Blouses

en Bontwerk.

Huis van Vertrouwen.

Linnen-Naaischool „RUSTHOF"

Parkstraat 41—43, Den Haag.

Vervaardigt alle soorten Linnengoederen,
Uitzetten, enz.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeyst. 100, 's-Gravenhage, { Javaansch,
Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden { Javaansch,
Maleisch,
Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht, { Maleisch,
Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. { Maleisch,
Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

SCHOLEN VAN HET NUTSDEPARTEMENT te NIJMEGEN.

1. Fröbelschool voor leerlingen van 3 tot 6 jaar.

2. School voor jongens en meisjes van 6 tot 12 en 13 jaar.

Opleiding voor H.B.S. en Gymnasium. Het vorig jaar slaagden van 44 leerlingen 36 voor de H.B.S. en 6 voor het Gymnasium.

3. Kweekschool voor opleiding tot onderwijzeres

voor leerlingen van 14 tot 18 jaar. Het vorig jaar slaagden voor de akte onderwijzeres 12 leerlingen, voor gymnastiek 10 en voor hand werken 7.

De directeur geeft adressen van families, die meisjes in huis nemen.

Nadere inlichtingen verstrekken voorts de directeurs en directrice van de genoemde scholen.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 15.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Aldeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

B. P. GENEMANS

VALERIUSSTRAAT 122 DEN HAAG TEL. 3376

Ondulation-Marcel
Manicure en Massage.

ATELIER VOOR HAARWERKEN.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.

2de Schuijststraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,

's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en praktische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

E. VAN ANDEL, WEIMARSTRAAT 16a bij de
Suezkade, DEN HAAG.

Levering van abonnementen op alle

Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften
en Modeplaten.

ADVERTENTIE-BUREAU.

Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.

LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.

(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco
thuis bezorgd.
Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

SEMI EMAILLE FOTO'S
op Broche, Daspelden, Manchetknoopen
en Aanhangers, NAAR ELK PORTRET,
bestelt U het best bij:
A. M. A. SUSAN
Regentesselaan 108 - Telefoon Haag 6757
Boekhorststraat 14 - Telefoon Haag 3305
BROCHE vanaf 70 cent.

WIJTENBURG-MOLL
MEUBILEERING
BEHANGERIJ STOFFEERDERIJ
INRICHTING VAN VILLA'S EN HUIZEN
in huur per maand en per jaar.
Anna van Saxonplein 2 - 's-Gravenhage - Tel. 7255

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Rokin 55, Amsterdam.
Verstrekt VOORSCHOTTEN tegen diverse zeker-
heid ook aan Ind. ambtenaren en verlofgangers.
Neemt gelden in deposito tegen **5 pCt** 's jaars.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

CHAPELLERIE MODERNE
Weimarstraat 23a Den Haag.
Heerenhoeden
en Modartikelen.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Voor den a.s. **Winter**
KINDERMANTELS
KINDERHOEDEN
tot voor den leeftijd van 8 jaar.

N.V. Maatschij tot Detailverkoop van AARDAPPELEN.
Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982.

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

WINTERPROVISIE

Over een bedrag van f 20.- wordt f 1.- terugbetaald.

Zandaardappelen	per Kg.	10 ct.	per H.L.	f 6.50
Zeeuwsch Bonten	" "	10 "	" "	f 6.50
Brielsche Eigenheimers p.	" "	9 "	" "	f 5.50

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

TANDHEELKUNDIGE INRICHTING, Nieuwstraat 10.
E. J. OFFERHAUS, Dentist.
KUNSTTANDEN. GEBITTEN.
Spreekuur alle werkdagen 9-12-1¹/₂-4. DEN HAAG, Telefoon 7352.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraichissements **NOORDEINDE 44,**
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van **INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

Familiepension „KERCHER”
Villa „MATHILDE”
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

Sigarenmagazijn
W. H. RUSMAN
Weimarstraat Den Haag
hoek van Bylandtstraat 89-91.
TELEFOON HAAG 8392.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELN.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED” POETSCRÈME
van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland **A. J. A. MUSSERT, 's-Hertogenbosch.**
Met **HIGHSPEED** poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

WIENER & VAN WITSEN
Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.
Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

J. B. HEIJDEMAN,
CONFISEUR. - PATISSIER.
Valeriusstraat 3, Tel. H. 7857.
Speciaal adres
Zoute Krakelingen.